

ТМ	Г. XXXIV	Бр. 2	Стр. 745-748	Ниш	април - јун	2010.
----	----------	-------	--------------	-----	-------------	-------

Приказ дела
Примљено: 23. 12. 2009.

Ана Јовашевић

ИНСТИТУЦИЈЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ*

Последњих месеци, не само домаћа, већ и целокупна европска јавност је са нестрпљењем очекивала коначан расплет догађаја око ратификације "Лисабонског споразума" којим је Европска унија коначно добила обриси надржавне регионалне организације. И коначно, почетком децембра 2009. године овај споразум је ступио на правну снагу чиме је Европка унија прешла у квалитативно нову фазу организације и функционисања.

Како би домаћа, не само стручна, већ и шира читалачка публика могла да задовољи своју знатижељу и да се у потпуности упозна са основним карактеристикама ове регионалне организације чијем чланству и наша држава тежи, потрудили су се др Зоран Радивојевић и др Весна Кнежевић Предић објављујући књигу под насловом : "Институције Европске уније" у рецензији најеминентнијих стручњака из ове области, универзитетских професора др Обрада Рачића и др Војина Димитријевића.

Наиме, у издању Издавачког предузећа "Свен" из Ниша појавило се вредно и у Републици Србији јединствено дело под називом : "Институције Европске уније" које ће несумњиво обогатити домаћу политиколошку, међународну и правну литературу у овој области. Ради се не само о универзитетском уџбенику (који је написан за потребе студената Правног факултета у Нишу и Факултета политичких наука у Београду), већ и о јединственом монографском делу које свеобухватно и мултидисциплинарно обрађује бројне и различите појмове, институте, принципе и проблеме везане за институционални развој и институционалне оквире Европске уније.

Иако је ова књига првенствено намењена студентима основних и докторских студија на наведеним факултетима као основни уџбеник за изучавање материје : међународног јавног права, међународних односа и права Европске уније, она је корисна и свима који се у свакодневном практичном раду сусрећу са материјом европског права, европских дипломатских односа, односно са организацијом и деловањем Европске уније. Овај је рукопис настао као плод вишегодишњег бављења аутора проблематиком историјског развоја, организације, надлежности и функционисања органа Европске уније

Садржина ове књиге свеобухватно обрађује материју организације и деловања Европске уније у целини и њених појединих органа, како у међу-

jovashana@ptt.rs

* Зоран Радивојевић и Весна Кнежевић Предић. 2008. *Институције европске уније*, Свен, Ниш, 2008. године, стр. 254.

собним односима, тако и у односима са другим државама, у првом реду са САД, Кином и Руском федерацијом. Тој основној намени аутори су прилагодили начин, систем, метод, стил и садржину излагања посматране проблематике. У тежњи да олакшају свим заинтересованим лицима упознавање са овом доста динамичном, сложеном, обимном и разуђеном материјом, аутори су настојали и у великој мери успели да на савремен, једноставан и приступачан начин изложе теоријске, упоредноправне и практичне аспекте, обележја и карактеристике најзначајнијих појмова и института у систему организације и надлежности Европске уније.

Целокупна материја садржана у објављеној књизи је изложена у два дела са прилогом ("Документацијом"). На крају, књига садржи обиман преглед домаће и иностране политиколошке, међународне, правне и безбедносне литературе са преко 120 наслова, списак најкоришћенијих електронских адреса као и преглед важећих правних прописа из ове области.

Први део приказане књиге коју топло препоручујемо не само стручној, већ још више општој, лаичкој јавности, разматра основна питања везана за институционални развој Европске уније. Ту су изложена основна питања везана за историјски развој ове данас најмоћније регионалне политичке, економске и безбедносне организације.

Институционални развој европских заједница и Европске уније углавном се везује за период после Другог светског рата, као и за политичку и економску атмосферу у којој се налазила Европа тога доба. Иначе, сама идеја о стварању заједничких, наднационалних европских интеграција није нова. Њени корени сежу вековима уназад, чак у доба Александра Македонског (у смислу идеје о уједињењу целог до тада познатог света). Ради се, заправо, о идеји о јединственој Европи (која се помиње још у захтевима римског папе Пија II), о потреби и нужности превазилажења државног партикуларизма и сепаратизма.

У основи ове идеје налазе се два нужно повезана и међусобно условљена захтева. То су : прво, захтев да се успостави и одржи трајан мир међу народима и државама и друго, захтев за несметаним и сигурним одвијањем економских односа (посебно ратом опустошених економија). Универзална решења оличена у Организацији уједињених нација и њеним специјализованим агенцијама, као и билатерални уговори између појединих држава показали су се недовољним. Стога се приступило проналажењу нових облика регионалног повезивања држава и специфичног институционалног решавања међународних политичких, економских и безбедносних проблема на регионалном плану. Институционални оквир регионалног деловања у Западној Европи је постављен крајем четврте деценије двадесетог века. Наиме, 1948. године основана је Организација за европску економску сарадњу у циљу координације економског опоравка Европе и расподеле средстава из Маршаловог плана.

После излагања о идејним претечама и творцима европских интеграција, аутори су детаљно и аргументовано изложили, описали и анализирали оснивање, организацију и деловање више регионалних организација у Европи које су створене после Другог светског рата као што су : Европска заједница за угљ и челик, Европска заједница за атомску енергију, Европска економска заједница, те коначно Европска унија. На овом месту су посебно разматрана два питања везана за европске интеграције. То су :1) стварање

модела међудржавне сарадње и 2) буџетско осамостаљивање и деблокада интеграционих процеса. Поред тога, посебно место у овој књизи је посвећено разматрању различитих аспеката који су везани за приближавање Европске уније у целини и њених појединих органа њеним грађанима, повећање демократичности и делотворности Уније и на крају јачању способности Уније за делотворније деловање на међународном плану.

У том институционалном развоју европских интеграција која данас обухвата 27 европских држава изложене су карактеристике основних правних аката (споразума, уговора) којим је Европска унија конституисана, односно реформисана. У првом делу ове запажене књиге су посебно изложене одлике Јединственог европског акта из 1984. године (Фонтенбло), Уговора из Маструхта, Уговора из Нице, Уговора из Амстердама, Уговора о Уставу Европе (тзв. Римски Устав) и коначно Лисабонском уговора из 2007. године.

Тако се као циљеви Европске уније сходно Уговору из Мастрихта (члан "Б") јављају следећи, о чему ће читаоци имати прилике да се детаљно упознају читајући ову књигу: 1) подстицање уравнотеженог и одрживог привредног развоја, нарочито стварање простора без унутрашњих граница, 2) јачање привредне и друштвене кохезије, 3) успостављање економске и монетарне уније и јединствена валута - Еуро, 4) потврђивање свог идентитета на међународној сцени, посебно спровођењем заједничке спољне и безбедносне политике, 5) јачање у заштити права и интереса држављана држављаница, 6) развијање блиске сарадње у области правосуђа и унутрашњих послова и 7) јачање и развој комунитарног права.

Потом следи критички осврт аутора на одредбе Уговора из Амстердама из 1997. године који је имао за циљ остварење следећих задатака као што су : приближавање Уније њеним грађанима, повећање демократичности и делотворности Уније и јачање способности Уније за њено деловање на међународном плану.

При разматрању Уговора из Нице који је усвојен 2001. године посебну пажњу су аутори посветили питањима која се односе на : 1) одмеравање гласова и ширење већинског гласања у Савету, 2) састав, именовање и организацију Комисије, 3) број чланова Европског парламента и састав других органа, 4) измене правосудног система (у делу полицијске и правосудне сарадње међу државама-чланицама Уније) и 5) Повељу о основним правима у Европској унији.

Наравно, излагање ове врсте није заобишло и неуспео покушај Усвајања тзв. Римског Устава из 2004. године (будући да овај уговор није прихваћен на референдуму у Француској и Холандији). На овом месту изложена су питања која су везана за поступак доношења Устава, његову садржину и карактеристике, преглед најзначајнијих решења која доноси овај највиши акт Европске уније као што су: структура, поступак доношења, врста и садржина правних аката, те институције ове регионалне организације – њихов састав, избор, надлежност и међусобни однос – Европски парламент, Европски савет, Савет министара, Комисија и правосудни систем.

Поред излагања, описа и анализе решења која су предвиђена појединим институционалним актима Европске уније - уговорима, аутори су знатну пажњу и место у свом раду посветили и критичном осврту на таква решења, указујући на њихову недоследност или проблеме у примени у пракси.

Други део књиге "Институције Европске уније" (стр.81-244) која је недавно угледала светлост дана носи наслов : "Институционални оквир Европске уније". Ово је најобимнији и најзначајнији део посматране материје будући да садржи прегледну и исцрпну анализу Европске уније данас, њене организације, надлежности појединих органа и њиховог деловања како у међусобним односима, тако и у односима према другим државама-чланицама, односно према другим државама-кандидатима за пријем у Европску унију и коначно према другим државама ван оквира Европске уније (као што је нпр. Руска федерација).

На овом месту изложена различита питања везана за органе Европске уније као што су : порекло и развој; састав, начин избора и начин рада појединих органа; положај, организација и надлежност органа и њихове функције, те начин одлучивања; као и поступак доношења, односно спровођења донетих одлука. На овом месту су детаљној анализи подвргнути сви органи Европске уније. Ови су органи изложени по свом значају, природи, карактеристикама и утицају на деловање ове регионалне организације. На првом месту је анализиран положај Европског савета, Савета Европске уније и Комисије, те Европског парламента.

Други део овог излагања је посвећен анализи улоге и карактеристика појединих европских судских институција као што су : Суд правде и Рачуноводствени суд. Наравно, да је положај и деловање ових судских институција разматран и у односу на друге европске и међународне судске институције као што су : Међународни суд правде у Хагу, Европски суд за људска права у Стразбуру, Међународни кривични суд у Хагу (тзв. Римски суд) и Хашки трибунал (за суђење лицима одговорним за тешке повреде хуманитарног права на подручју СФР Југославије почев од 1991. године).

Последњи део ове књиге је посвећен излагању појма, улоге, положаја и карактеристика других специјализованих органа у оквиру Европске уније као што су: Економски и социјални савет, Комитет региона, као и две финансијске институције : Европска централна банка и Европска инвестициона банка.

У излагању ове веома, сложене и обимне материје која је везана за Европску унију, њену организациону структуру и деловање, аутори су вешто користиле сву расположиву домаћу и инострану литературу, као и актуелну праксу што има велику употребну и практичну вредност.

Рад је писан једноставним и разумљивим стручним језиком, лаким и допадљивим стилем што га чини изузетно погодним за поимање и разумевање посматране материје. По својој садржини, обиму и начину третирања, као и продубљености посматраних тема, уоченим питањима и проблемима, као и начином њиховог разрешења, то је један аналитичко-синтетички стваралачки рад који одражава не само висок степен познавања материје из области европских интеграција и права Европске уније, већ и изванредан педагошки приступ. Ове одлике уз постојање бројних оригиналних гледишта аутора у теоријском и практичном решавању појединих питања која су везана за организацију и деловање Европске уније или њене поједине органе чине овај рад не само интересантним и корисним за сваког читаоца, већ и подобним за образовање студената, па га препоручујемо најширој читалачкој јавности.